

J. Bb.

"Prace Muzeum Ziemi", nr 8: "Prace z zakresu historii nauk geologicznych", Warszawa 1966 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 12/3, 637-638

1967

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Historia Ogrodu Botanicznego Petersburskiej Akademii Nauk w drugiej połowie XVIII w. dotychczas jest opracowana niedostatecznie. W 1945 r. w czasopiśmie „Sowietskaja Botanika” (nr 2) ukazał się szkic W. Niekrasowej *K istorii Botaniczeskogo sada Akadiemii nauk*; z kolei w omawianym tomie o początkach tego ogrodu pisze Łukina.

Ostatnia praca tego tomu to obszerne opracowanie O. W. Kazakowej, przedstawiające tematykę nauk przyrodniczych w trzech rosyjskich czasopismach lat dwudziestych i trzydziestych XIX w.² Pierwsze z omówionych pism to „Więstnik Jestiestwiennych Nauk i Miedicyny”, redagowany przez profesora chemii i farmacji Uniwersytetu Moskiewskiego A. A. Iowskiego (ur. 1796, data śmierci nieznana). Po omówieniu tego czasopisma autorka dała zestawienie prac Iowskiego (7 książek i 37 artykułów) i wykaz literatury o nim (15 pozycji). Drugie czasopismo to „Teleskop” z dodatkiem „Mołwa”, pismo o charakterze literackim i historyczno-filologicznym, zamieszczające jednak artykuły również z zakresu przyrodoznawstwa. Oprócz omówienia tej tematyki autorka dodała wykaz omówionych artykułów według autorów (27 artykułów pięciu przyrodników). Trzecim czasopismem omówionym przez Kazakovą jest dwutygodnik „Atieniej. Żurnał Nauk, Iskusstw i Izjaszcznoj Słowiesnosti [...]”, redagowany przez profesora mineralogii i agronomii Uniwersytetu Moskiewskiego M. G. Pawłowa (1793—1840). Czasopismo omówione jest według działów, jakie zawierało: *Nauki; Putieszestwija; Ekonomika*; dodatek *Zapiski dla sielskich choziajew, zawodczikow i fabrikantow*.

Na końcu omawianego tomu dano kompletny wykaz prac zamieszczonych we wszystkich wspomnianych na początku naszego omówienia tomach serii *Istorija biologiczeskich nauk*. W dziesięciu tomach opublikowano ogółem 129 prac (i 4 pozycje okolicznościowe). Autorami ich są wyłącznie autorzy radzieccy; z jednym wyjątkiem: w wydanym w 1959 r. t. 4 znajduje się praca polskiego historyka nauki — Leona Szyfmana (z Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN) o Jędrzeju Śniadeckim.

Tom nie jest zaopatrzony w obcojęzyczne streszczenia. Tylko spis rzeczy podany jest w języku niemieckim. Na wklejkach znajdują się portrety kilku uczonych omawianych w artykułach.

Z. Br.

„Prace Muzeum Ziemi”, nr 8: *Prace z zakresu historii nauk geologicznych*. Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa 1966, ss. 238, ilustr.

W wychodzących od 1938 r. „Pracach Muzeum Ziemi” przejawia się wydawnicza działalność tej zasłużonej placówki, prowadzona równolegle do innych form pracy, jak rejestracja i gromadzenie materiałów archiwalnych i okazów geologicznych oraz ich opracowanie naukowe, jak urządzenie wystaw itd. W nrze 8 „Prac” ta wszechstronna działalność Muzeum uzewnętrznia się bardzo wyraźnie.

Część pierwszą tomu, *Materiały i studia do historii geologii*, otwiera artykuł A. Gawła *Itinerarium po śladach robót górniczych w „Srebrnych Górach” w Tatrach Zachodnich*. Są tu zawarte rezultaty badań nad dawnymi kopalniami oraz opis formy i petrograficznego charakteru eksploatowanych złóż. Tenże autor omawia *Memoriał Michała Borchę z roku 1780 jako pierwszą w Polsce próbę poszukiwań kruszcowych*. Po przedstawieniu życiorysu i omówieniu prac mineralogiczno-litologicznych Borchę dokonana została analiza treści memoriału. Dołączono

² Podobne opracowanie ukazało się w wydanym w 1957 r. t. 3 serii *Istorija biologiczeskich nauk*: W. Lewin, *Zoologija w russkich żurnalach XVIII w.*

też przekład rękopisu wraz z opinią o nim Stanisława Okraszewskiego. Następnie S. Czarniecki i B. Schiller omawiają *Jana Jaśkiewicza wykłady o wodach mineralnych wraz z analizą źródła mineralnego w Krzeszowicach*. Przedstawiony rękopis wykładów pierwszego profesora historii naturalnej Akademii Krakowskiej rzuca nowe światło na jego działalność naukową i percepcję wiadomości z dziedziny nauk mineralogiczno-chemicznych w Polsce w końcu XVIII w. Z kolei K. Jakubowski omawia *Staszycowskie zbiory geologiczne w Zamościu* z XVIII w., W. Narewski zaś przedstawia dzieje sydereytowego górnictwa i hutnictwa w Karpatach fliszowych.

W części 2, *Artykuły biograficzne*, ukazana została przez Z. H. Gąsiorowską, niedawno zmarłą, *Sylwetka Aleksandra Michalskiego w świetle materiałów źródłowych do jego życiorysu*. Autorka zwraca przede wszystkim uwagę na Michalskiego jako uczonego, dołączając wykaz jego publikacji i bio-bibliografię. Z kolei Z. Wójcik przedstawił *Kilka wiadomości o Zofii Halinie Gąsiorowskiej (1898—1957)* i jej zasługach dla Muzeum Ziemi. Ostatnia praca tej części, S. Krajewskiego *Edward Suess (1831—1914). W pięćdziesiątą rocznicę zgonu*, stanowi zwięzłą monografię życia i działalności tego wybitnego geologa.

Część 3, *Archiwalia*, zawiera artykuły: J. Zborowskiego *Itineraria Ludwika Zejsznera w Tatrach i na Podtatrzu*, S. Czarnieckiego *Rękopisy Ludwika Zejsznera zachowane w Muzeum Naukowo-Przyrodniczym we Lwowie* i Z. Wójcika *Geologiczne i mineralogiczne zbiory Tytusa Chałubińskiego*. W oparciu o rękopiśmienne metryczki i inwentarz zbioru skał tatrzańskich odtworzone zostały górskie wycieczki Chałubińskiego oraz omówiona działalność muzealnicza innych przyrodników polskich: A. Słórsarskiego, J. Morozewicza i M. Limanowskiego. Tenże autor daje interesujący *Przegląd ważniejszych materiałów zgromadzonych w archiwum Muzeum Ziemi*. Są to materiały biograficzne i ikonograficzne, rękopisy prac geologicznych i historycznych, dawne mapy i zbiór wycinków prasowych związanych z naukami o Ziemi.

W części czwartej, *Artykuły bibliograficzne*, R. Danysz-Fleszarowa omawia *Nauki o Ziemi w czasopiśmie polskich w drugiej połowie XVIII wieku*, Z. H. Gąsiorowska zaś dała *Zestawienie bibliograficzne prac polskich autorów o meteorach*.

Wartość i atrakcyjność tego interesującego numeru *Prac* wynika zarówno z treści poszczególnych artykułów, jak i właściwego ich układu, zilustrowania i opracowania redakcyjnego całości tomu, co jest zasługą zarówno poszczególnych autorów, jak i redakcji.

J. Bb.

Z C Z A S O P I S M K R A J O W Y C H

WYBORY DO „AKADEMII TYSIĄCLECIA”

W nrze 12/1966 „Młodego Technika” ogłoszony został konkurs-plebiscyt, polegający na wyborze przez czytelników tego miesięcznika „Akademii Tysiąclecia”, tj. dwudziestu „najgodniejszych przedstawicieli 1000-letniej tradycji polskiej nauki i techniki” (s. 2). W „Akademii” przewidziano trzy fotele dla członków honorowych i 17 krzeseł dla członków zwyczajnych, podzielonych na 3 grupy: astronomia, fizyka, chemia, matematyka; biologia i nauki o Ziemi; technika. Jak stąd wynika, przedstawiciele nauk społecznych zostali przez redakcję wyeliminowani z „Akademii”.